Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code

Unele aspecte ale laturii subiective a infracţiunii de viol conform codului penal al Republicii Moldova

Adrian TĂBÎRŢĂ*

Abstract:

National criminal legislation consists from legal norms that provide the features and specific of crime and stipules the main principles of penal policy of one state. Each state has its own directions in fighting against criminality taking into consideration the specific of area and types of crimes committed in a certain period of time. Rape is one the main crimes that attempt to sexual freedom of the person. For correct qualification of this crime it is necessary to establish the main aspects of subjective side (mens rea). According to art.171 Criminal Code of Republic of Moldova rape can be committed only by intention because of the specific particularities of this crime.

Keywords:

rape, criminal code, purpose of the crime, perpetrator, crimes against sexual life.

Legislaţia penală naţională reprezintă un ansamblu de norme juridice care stabilesc semnele şi particularităţile infracţiunii şi principiile de politică penală. Orice stat îşi creează propriile direcţii de luptă eficientă împotriva criminalităţii, ţinând cont de specificul arealului geografic şi trăsăturile infracţiunilor comise pe un anumit teritoriu într-o anumită perioadă de timp. Infracţiunea de viol este considerată una dintre cele mai grave infracţiuni care atentează la libertatea sexuală a persoanei şi prejudiciază atât din punct de vedere fizic cât şi psihic victima. Pentru încadrarea juridică corectă a faptei este necesar de a stabili şi identifica anumite aspecte ale laturii subiective care contribuie la determinarea motivaţiei făptuitorului şi predispoziţiei acestuia de a comite o astfel de faptă.

Latura subiectivă a infracţiunii constă în atitudinea psihică manifestată de făptuitor, înainte sau în timpul săvârşirii faptei prevăzute de legea penală sub forma intenţiei sau culpei. Atitudinea psihică ce precede sau însoţeşte săvârşirea

* doctorand , Catedra Drept Penal şi Criminologie, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

faptei este alcătuită din elemente intelective, afective şi volitive care dau un conţinut vinovăţiei şi formelor acesteia. *

Latura subiectivă, ca element al conţinutului constitutiv al infracţiunii cuprinde totalitatea condiţiilor cerute de norma de incriminare privind atitudinea, conştiinţa şi voinţa făptuitorului faţă de faptă şi urmările acesteia.† Aceste condiţii sau elemente privesc, deci, atitudinea conştiinţei şi voinţei făptuitorului faţă de acţiunea sau inacţiunea care constituie elementul material al infracţiunii, faţă de urmarea imediată şi faţă de legătura de cauzalitate dintre acestea.‡

În structura laturii subiective a infracţiunii intră trei semne:

- vinovăţia;
- scopul;
- motivul.

Vinovăţia constituie semnul necesar şi obligatoriu al laturii subiective a infracţiunii, pe când scopul şi motivul constituie semne facultative, acestea la rândul lor devenind obligatorii doar când sunt prevăzute în conţinutul normei de încriminare ce prevede răspunderea penală pentru infracţiunea concretă.

Infracţiunea de viol se comite cu intenţie directă. Autorul violului are reprezentarea că prin acţiunea sa va avea loc un act sexual, prin constrângere, cu victima sau profitând de neputinţa acesteia de a se apăra şi urmăreşte acest rezultat.§ În cazul violului comis asupra victimei în imposibilitatea de a se apăra ori de a-şi exprima voinţa,autorul trebuie să cunoască starea victimei. Eroarea asupra acestei împrejurări înlătură incidenţa legii penale.**

Prin construcţia sa juridică violul se referă la infracţiuni formale şi consecinţele lor social-periculoase se includ organic în acţiunile ilegale, săvârşite de subiect††. Aceste infracţiuni sunt totodată şi rezultatul infracţiunii săvârşite, deoarece a prevede rezultatul de acţiuni este imposibil. Semnul volitiv la săvârşirea lor se transferă ulterior asupra faptei.

Dacă intenţia făptuitorului cuprinde săvârşirea de către el (în orice consecutivitate) a violului şi a acţiunilor violente cu caracter sexual asupra uneia şi aceleiaşi victime, faptele săvârşite urmează a fi calificate prin concurs în baza

* Ungureanu A. *Drept penal român, partea generală.* – Bucureşti: Lumina Lex, 1995, p.85-86;
† Ponta V., Nemeş R., Mitroi M. *Drept penal, partea generală.* – Bucureşti: Lumina Lex, 2004, p.45;
‡ Bulai C., *Drept penal,Partea specială, vol.- I*, Bucureşti, 1992, p. 139;
§ Nistoreanu Gh., Boroi A. *Drept penal*, Bucureşti; All Beck, 2002, p.152;
** Dobrinoiu V. *Drept penal, partea specială*, Bucureşti: Lumina Lex, 2000, p.207;
†† **VEZI ŞI SERGIU,** BRÂNZĂ, PROBLEMELE INTERPRETĂRII UNOR PREVEDERI DIN LEGEA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA, VIZÂND CIRCUMSTANŢELE AGRAVANTE ALE INFRACŢIUNILOR PRIVIND VIAŢA SEXUALĂ, ÎN JURNALUL DE STUDII JURIDICE, VOL.1-2 / IUNIE, 2010, EDITURA LUMEN, IAŞI

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

art.171 şi 172 CP. La calificare nu importă dacă a existat întrerupere în timpul săvârşirii asupra victimei a violului şi a acţiunilor violente cu caracter sexual.*

Atitudinea psihică a făptuitorului faţă de raportul sexual forţat la viol se exprimă prin intenţie directă. În privinţa eventualilor consecinţe ce pot surveni ca urmare a violării victimei, vinovăţia poate să se manifeste în forme diferite. Spre exemplu, făptuitorul pentru a învinge rezistenţa posibilă sau activă a victimei o loveşte provocându-i leziuni corporale. Astfel, intenţionând să săvârşească un act sexual şi ştiind că poate să-i fie opusă rezistenţa, infractorul în intenţia sa include şi pricinuirea loviturilor pentru a învinge această rezistenţă. În acest caz vinovăţia se exprimă prin intenţie directă. Însă referitor la gradul leziunilor corporale atitudinea psihică chiar şi în forma intenţiei poate fi diferită şi anume, făptuitorul poate să dorească survenirea consecinţelor în forme de vătămări ale integrităţii corporale sau a sănătăţii, (art. 151, 152, 153 CP RM.), fie poate să nu le dorească, însă să le admită în mod conştient. În cea de a doua ipoteză făptuitorul manifestă o indiferenţă, nepăsare faţă de survenirea consecinţelor. Cel mai frecvent faţă de vătămările integrităţii corporale sau a sănătăţii provocate în procesul violului, atitudinea psihică se exprimă prin intenţie indirectă.

Faţă de consecinţele descrise ca forme agravante la art. 171 alin.(3) lit. d), e), f), atitudinea psihică a făptuitorului se exprimă prin imprudenţă. În genere forma vinovăţiei este obligatorie a fi stabilită atunci când violul este urmat de survenirea acestor consecinţe. Dacă în ipoteza arătată se constată că consecinţele stipulate au survenit intenţionat, fapta de viol va fi încadrată în concurs de infracţiuni.

Şi în această variantă normativă, ca şi în aceea în care se produce vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii, rezultatul mai grav – moartea sau sinuciderea victimei – este datorat neprevederii sau uşurinţei victimei - este paraeterintenţionat. Deci autorul, prin constrângeri fizice sau psihice, ori prin profitarea de incapacitatea victimei de a se opune, tentează ori realizează un raport sexual, iar concomitent sau posterior acestuia intervine decesul victimei ca urmare a faptei de viol.†

Sub aspectul laturii subiective, deşi violenţele se săvârşesc cu intenţie, moartea survine din culpă, făptuitorul neprevăzând acest rezultat, deşi putea şi trebuia să-l prevadă, sau prevăzându-l a socotit fără temei că el nu se va produce.‡

O particularitate a intenţiei în cazul violului este şi dinamismul ei sporit. În decursul realizării conţinutului normativ al violului direcţionarea intenţiei poate fi modificată. Aceste modificări pot avea un caracter dublu. În unele

* *Hotarirea Plenului CSJ nr.17, din 07.11.2005*, Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2006, nr.3, p. 11;

† Diaconescu Gh. *Infracţiuni în CP Român*, Bucureşti: All Beck, 2000, p.283;

‡ Barac L. *Constantele şi variabilele dreptului penal.* – Bucureşti: ALL BECK, 2002, p.618.

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

situaţii intenţia de a săvârşi o altă infracţiune contra vieţii sexuale poate fi transformată în intenţia de a săvârşi un viol. La încadrarea juridică a acţiunilor făptuitorului trebuie luată în consideraţie faptul, că acesta trebuie să fie tras la răspundere pentru infracţiunea mai gravă săvârşită de facto, deoarece acţiunile săvârşite până la modificarea intenţii sânt absorbite de componenţa infracţiunilor săvârşite de facto. De asemenea, în practica judiciară sunt întâlnite şi cazuri, când intenţia de a săvârşi o infracţiune de viol, se schimbă în intenţia de a comite altă infracţiune cu caracter sexual.

Intenţia la infracţiunea de viol poate fi atât spontană, cât şi premeditată, această neavând importanţa pentru calificare. Însă caracterul intenţiei de fiecare dată va fi luată în consideraţie la individualizarea răspunderii penale a vinovatului.

Pentru stabilirea formei de vinovăţie cu care a acţionat făptuitorul la săvârşirea infracţiunii este necesar de clarificat toate circumstanţele obiective ale cauzei.

Responsabilitatea pentru viol, astfel, apare indiferent de survenirea în rezultatul săvârşirii lui a consecinţelor social-periculoase, excepţie este numai violul, care a avut urmări extrem de grave, în cadrul căruia poate avea loc o formă mixtă a vinovăţiei.

Cu excepţia acestui caz, violul nu poate fi săvârşit nici cu intenţie indirectă, nici din imprudenţă, deoarece particularitatea acestor forme de vinovăţie constă în atitudinea psihică a subiectului faţă de consecinţele social-periculoase ale faptei săvârşite.

O particularitate a factorului intelectual al intenţiei în cadrul violului ca a unei infracţiuni formale este şi faptul că ea constă în atitudinea psihică a celui vinovat nu atât faţă de acţiunea săvârşită de el, cât faţă de caracterul social al acestei acţiuni.*

Înţelegerea pericolului social (ilegalităţii) al acţiunii se prevede prin existenţa legii penale şi de aceea , dacă s-a stabilit intenţia, nu este necesar de-a dovedi în mod special existenţa înţelegerii pericolului social. †

Astfel, factorul intelectual al intenţiei presupune înţelegerea de către subiect a faptului că acţiunile sexuale, care el intenţionează să le săvârşească, poartă un caracter social-periculos, deoarece ele sau ignorează voinţa părţii vătămate, sau aceasta este o persoană a cărei inviolabilitate sexuală este apărată prin lege. O mare parte din violuri sânt săvârşite în rezultatul unei situaţii benefice create întâmplător. Exemplu, pe dosarul de învinuire a lui N. de săvârşire a violului s-a constatat, că el trecând cu motocicleta pe un drum pustiu, a observat o femeie, care mergea spre dânsul şi a hotărât să o violeze. El s-a

* Никифоров Б.С. *Об умысле по действующему уголовному законодательству*, Советское государство и право, 1965., №. 6, с. 12-13;

† Пионтковский А.А. Учение о преступление по советскому уголовному праву., Москва, 1961. с. 345;

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

coborât de pe motocicletă, a lăsat-o lângă un copac de pe marginea drumului şi s-a ascuns după el. Când femeia trecea pe alături, el a apucat-o, a dat-o la pământ şi, învingând rezistenţa opusă a violat-o. La apariţia intenţiei de săvârşire a violului mare influenţă o are starea de ebrietate, totodată în aceste cazuri victima nu este stabilită din timp, ci ea devine prima femeie ocazională.

Într-un şir de cazuri intenţia la săvârşirea infracţiunii de viol poartă un caracter alternativ. De exemplu, persoana intenţionează să-şi satisfacă pofta sexuală printr-un raport sexual cu o minoră (ce n-a atins vârsta de 16 ani), convingând-o să aibă un raport sexual astfel, ca în cazul refuzului, el îşi va îndeplini intenţia sa prin violenţă. Astfel, pe dosarul de învinuire a lui R. în violul minorei de 15 ani C. s-a constatat, că el de câteva ori s-a întâlnit cu victima. La ziua săvârşirii infracţiunii el i-a propus să meargă cu el seara să se plimbe în zona parcului de la Valea Morilor. Acolo, după ce el n-a putut s-o convingă pe pătimaşă la un raport sexual benevol, a violat-o, ameninţând-o cu cuţitul.

Altă particularitate a intenţiei în infracţiunea examinată este de asemenea şi dinamismul ei sporit.

În practică sânt întâlnite cazuri, când intenţia de a săvârşi o infracţiune mai gravă, de exemplu, viol, se modifică şi subiectul se mărgineşte la săvârşirea unei infracţiuni mai puţin grave, cum ar fi pervertirea. Astfel, pe dosarul de învinuire a lui U. s-a constatat că el, făcând cunoştinţă cu S. de 15 ani, după ce ei au consumat băuturi alcoolice, s-au dus să se plimbe. La ora 4 noaptea pe una din străzile pustii învinuitul a încercat s-o violeze pe S., dar când ea a opus rezistenţă, i-a propus să săvârşească acţiuni de pervertire, pătimaşa a fost de acord. După aceasta U. a lăsat-o în pace şi a plecat.

În asemenea cazuri, dacă refuzul de la săvârşirea unei infracţiuni mai grave a purtat un caracter benevol şi n-a fost condiţionat de careva circumstanţe obiective, atunci cel vinovat trebuie să răspundă numai pentru infracţiunea sexuală săvârşită de-facto.

Uneori în procesul săvârşirii violului de subiect apare intenţia la săvârşirea de asemenea şi a unei alte infracţiuni, în special la omorul victimei pentru a tăinui violul săvârşit sau pentru a o jefui.

Exemplu , pe dosarul de învinuire a lui V. s-a constatat, că el s-a aşezat într-un automobil, pe care-1 conducea victima. După ce maşina a ieşit la marginea oraşului şi trecea pe lângă pădure, V. a rugat să oprească maşina, după ce a cerut de la pătimaşa D., ca ea să intre cu el într-un raport sexual, iar când ea a refuzat, a violat-o. După aceea învinuitul a luat de la D. banii în sumă de o sută de lei şi a plecat.

În toate dosarele de tipul acesta are loc un cumul real al infracţiunilor şi cel vinovat urmează să poarte răspundere atât pentru infracţiunea de viol, cât şi pentru infracţiunea, intenţia de săvârşire a căreia a apărut ulterior.

De asemenea în practica judiciară sânt întâlnite şi cazuri inverse, când intenţia de a săvârşi un viol apare în procesul comiterii altei infracţiuni.

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

Exemplu, pe dosarul de învinuire a lui R. şi D. s-a constatat, că ei au hotărât să jefuiască pe domnişoarele A. şi O., şi, oprindu-le, le-au cerut să le dea bijuteriile şi poşetele. Una din pătimaşe A., a dat bijuteriile şi a fugit, alta O. a opus rezistenţă. Atunci R. i-a strâns mâinile, iar D. a început să-i perchiziţioneze buzunarele, iar apoi trântind-o la pământ, el cu ajutorul lui R. a încercat s-o violeze. însă în acel moment au apărut nişte trecători care i-au împiedicat să-şi realizeze intenţiile. Faptele infracţionale ale celor vinovaţi au fost calificate de către *anchetator şi judecătorie* corect prin cumulul infracţiunilor de viol şi jaf.

În afară de vinovăţie, semne ale laturii subiective a componenţei de infracţiune sânt motivul şi scopul.

Stabilirea motivului răspunde la întrebarea, de ce persoana a săvârşit infracţiunea, ce imbolduri i-au determinat acţiunile. Clarificarea motivelor infracţiunii dă posibilitatea de a stabili cauzele comportamentului ilegal al persoanei şi starea ei psihică în momentul săvârşirii faptei criminale, să stabilim corect gradul pericolului social al subiectului.

Motivul violului este determinat de imbolduri sexuale de a-şi satisface necesităţile biologice în acest domeniu vital. Este necesar de a ţine cont de faptul, după cum s-a mai menţionat, că motivul infracţiunii nu trebuie să poarte neapărat un caracter ilegal. Sânt posibile cazuri când motivul nu este ilegal, dar criminale sânt mijloacele aplicate de către subiect pentru realizarea lui. Astfel, însăşi tendinţa de a şi satisface necesitatea sa sexuală nu este interzisă, ea fiind chiar necesară. Această tendinţă devine ilegală numai când se înfăptuieşte prin metode ce contravin normelor morale şi sunt interzise de legea penală.*

În doctrina penală română este unanim acceptată teza, potrivit căreia prin motiv sau mobil al infracţiunii se înţelege impulsul intern din care se naşte rezoluţia infracţională şi, pe cale de consecinţă, punerea în executare a acesteia.†

Doctrina juridică defineşte motivele infracţiunii ca drept cauze stimulative, de care se conducea persoana la săvârşirea infracţiunii.‡

Motivul de bază al săvârşirii acestor infracţiuni întotdeauna poartă un caracter sexual şi constă din dorinţa de a satisface necesitatea sexuală a însăşi subiectului, iar în unele cazuri, şi altor persoane.

Savanţii autohtoni consideră că motivele violului constau în: năzuinţa satisfacerii necesităţii sexuale (de cele mai dese ori); răzbunare: năzuinţa de a dezonora victima în faţa altora; năzuinţa de a determina victima să se căsătorească cu făptuitorul etc. §

---

* Avram M., Popovici T. Cobîşneanu V., *Cercetarea infracţiunilor contra persoanei*, Chişinău: ARC, 2004. p. 138-139;

† Dobrinoiu V., Pascu I., Lazăr V., Nistoreanu Gh., Molnar I., Boroi A. *Drept penal, Partea generală*, Bucureşti, 1994, p. 141;

‡ Викторов В.А. Цель и мотив в тяжких преступлениях. МЛ 963 стр.15;

§ Brînză S., Ulianovschi X., Stati V., ş.a. *Drept penal, vol. II.* – Chişinău: Cartier, 2005, p.165;

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

S-a constatat că în cazul violului săvârşit de un grup de persoane minore, pe lângă dorinţa de a-şi satisface necesitatea sexuală, motive ale săvârşirii acestui tip de viol sânt şi intenţiile huliganice.

A.N. Ignatov* şi P.P. Osipov† consideră că motivul sexual şi scopul sexual nu sânt elemente necesare ale infracţiunii de viol, unele din ele pot fi, după părerea lor, săvârşite de asemenea din motive cupidante şi alte motive, iar motivele sexuale pot fi temei pentru săvârşirea nu numai a infracţiunilor sexuale, ci şi altor infracţiuni.

Ia. M. lakovlev menţionează, că : " într-adevăr într-un şir de cazuri, unul din motivele săvârşirii violului pot fi nu numai intenţiile sexuale, ci şi huliganice, dorinţa de a se răzbuna sau de a ponegri victima etc. însă asemenea motive în toate cazurile poartă un caracter secundar, dar nu general".‡

Dacă motivul explică faptul de ce se conduce persoana, săvârşind infracţiunea, atunci scopul răspunde la întrebarea, pentru atingerea cărui scop se săvârşeşte infracţiunea. Adică scopul infracţiunii sânt consecinţele, acel rezultat, la care tinde cel vinovat, săvârşind infracţiunea. Stabilirea acestui scop este deosebit de important.

Factorul volitiv al intenţiei în cadrul violului constă în dorinţa de a atinge prin săvârşirea acţiunilor sale socialmente periculoase a unui anumit scop sexual – săvârşirea unui raport sexual. Scopul şi motivele acestei infracţiuni nu contează la calificare, pot fi diverse.

* Игнатов А.Н.. *Ответственность* за преступления против нравственности, с.12;
† Осипов П.П. *Половые преступления*, Ленинград, 1967, с. 9;
‡ Яковлев Я.М. *Половые преступления,* Душанбе, 1969, с. 59;

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010

References:

Hotărârea Plenului CSJ nr.17, din 07.11.2005, Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2006, nr.3

Avram M., Popovici T. Cobîşneanu V. (2004). *Cercetarea infracţiunilor contra persoanei*, Chişinău: ARC

Barac, L. (2002). Constantele şi variabilele dreptului penal. – Bucureşti: ALL BECK

Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. Et all (2005). *Drept penal*, vol. II. – Chişinău: Cartier

Bulai C. (1992). *Drept penal,Partea specială*, vol.- I, Bucureşti

Brânză, S. (2010). *Problemele interpretării unor prevederi din legea penală a Republicii Moldova, vizând circumstanţele agravante ale infracţiunilor privind viaţa sexuală*, în Jurnalul de Studii Juridice, Vol.1-2 / iunie, 2010, Editura Lumen, Iaşi

Diaconescu Gh. (2000). *Infracţiuni în CP Român*, Bucureşti: All Beck

Dobrinoiu V. (2000*). Drept penal, partea specială*, Bucureşti: Lumina Lex

Dobrinoiu V., Pascu I., Lazăr V., Nistoreanu Gh., Molnar I., Boroi A. (1994). *Drept penal, Partea generală*, Bucureşti

Nistoreanu Gh., Boroi A. (2002). *Drept penal*, Bucureşti; All Beck

Ponta V., Nemeş R., Mitroi M. (2004). *Drept penal, partea generală.* – Bucureşti: Lumina Lex

Ungureanu A. (1995). *Drept penal român, partea generală.* – Bucureşti: Lumina Lex

TABIRTA, A., (2010) Some aspects of mens rea of rape according to the Moldova criminal code in Jurnalul de Studii Juridice, Anul V, Nr. 1-2/2010